కడుపుతీపి

ప్రసూనకు ఉద్యోగం అయినట్లు కాగితం వచ్చింది ఆ రోజే. తనతల్లి రత్నం పద్దెనిమిదేళ్లుగా చేసిన కృషికి ఫలితమే అది అనుకుంది, గతాన్ని గుర్తుకు తెచ్చుకుంటూ కిటికీదగ్గర కూర్చొని చెమ్మగిల్లిన కళ్లతో అవతల పెరట్లో నూతినీళ్లు తోడుతూన్న తల్లినిచూస్తూ ప్రసూన. తను సంపాదన ప్రారంభించగానే తల్లిని సుఖపెట్టాలి తన తల్లి తనకొకవరం! ప్రపంచంలో డబ్బుకు దొరకనిదల్లా ఒక్క కన్నతల్లిమాత్రమే. అందులోనూ తన తల్లిలాంటి తల్లులెందరుంటారు? తనకోసం ఎంతత్యాగంచేసింది.

ఒకప్పుడు రత్నం భాగ్యవంతుల ఇంటి కోడలే. కాని భర్త ఆమెను పరిత్యజించాడు. ఏడాది బిడ్డ ప్రసూనను చంకను వేసుకుని బయటికి వచ్చేసింది. ఆ రోజు నుండి ఆ యింటా, ఆ యింటా పని చేసుకుంటూ కూతుర్ని పెంచింది. రాత్రింబగళ్లు తను ఇతరుల ఇళ్లల్లో చేసిన చాకిరీ అంతా తన కూతురి మొహం చూడగానే మర్చిపోయేది. 'అమ్మా!' అన్న మధురమైనపిలుపు తనచెవినిపడగానే, గంతులు వేసే హృదయంతో కూతుర్నెత్తుకుని ముద్దాడడంలో తనకష్టాలు విస్మరించేది. తన బిడ్డనవ్వు మొహంలో కోటిస్వర్గాలు కన్పించేవి రత్నానికి. ప్రసూనకు చిన్నవయస్సులో, రత్నం తను పనిపాటలకు ఎక్కడికి వెళ్లినా తనతోబాటు ప్రసూనను కూడా తీసుకువెళ్లేది. ప్రసూన పెరిగినకొద్దీ దానిని స్కూలుకు పంపి

తను పనికిపోయేది. స్కూలునుండి తిరిగివచ్చి, పిల్ల తన కంట బడేవరకూ రత్నం హృదయం ఎలాగోవుండేది. ఎండిపోయిన నదిలోకి తిరిగి నీరు వచ్చినట్లు, కూతురు స్కూలునుండి తిరిగి వచ్చి తనకు కన్పించగానే రత్నంలో తృప్తి ప్రతిఫలించేది. ఆమె నల్లని మొహంలోకి కాంతి వచ్చేది.

తనతల్లి తనగురించి పడిన కష్టాలు ప్రసూన చూస్తూనే వుంది. అమ్మ ఎంత మంచిది!' అనుకుంటూండేది. తల్లీ కూతురూ ఏలూరులో ఊరించివర ఒక చిన్నగది అద్దెకు తీసుకుని కాలక్షేపం చేస్తూన్నారు. ప్రసూనకు గతం గుర్తుకువచ్చినప్పు డల్లా, తండ్రీ, నాయనమ్మా గుర్తుకువస్తారు. వాళ్లను తను ఎరుగదు. అయినా వాళ్లంత దుర్మార్గులు ప్రపంచంలో వుండ బోరనిపిస్తుంది. తన తల్లిని నానాహింసలూ పెట్టారు, నిరా ధారను చేసి వెళ్లగొట్టారు.

'ఏమిటే అలా పరధ్యానంగా కూచుండి పోయావు?' అని తల్లి అనడంతో ప్రసూన ఉలిక్కిపడి, 'ఏమీ లేదమ్మా' అంటూ లేచింది తల్లికి వంటలో సాయంచేద్దామని. కూతురు ఉద్దేశాన్ని గమనించి, తనలో తను నవ్వుకుని రత్నం, 'నువ్వేమీ చెయ్యనక్కరలేదు తల్లీ. ఆ ఉద్యోగపు కాగితం తీసికెళ్ళి మామయ్యగారికి చూపించిరా వాళ్లు ఎంతో సంతోషిస్తారు' అని తను బిందె దింపుకుని పొయ్యిదగ్గరకు వెళ్ళింది

'అలాగేనమ్మా' అంటూ ప్రసూన బయటికి వెళ్ళింది. రత్నం ఎవరింట్లో పనిచేస్తోందో ఆ దయామయులకు ఈ వార్త తెలియజెయ్యడానికి.

బయట సూర్యభగవానుడు అస్తమించబోతున్నాడు. రత్నం వున్న గదికి చిన్న పెరడువుంది. అందులో ప్రసూన చిన్న చిన్న చామంతి మొక్కల్ని నాటింది. ఆ మొక్కల్లోంచి విరిసీ విరియని మొగ్గలెన్నో బయల్దేరాయి. ఆ ప్రశాంత సంధ్యా సమయంయొక్క నిశ్చల వాతావరణంలో అవి ప్రకృతి చిరు నవ్వులా కన్పించాయి, రత్నానికి.

పొయ్యిదగ్గర కూచుని మెల్లిగా వంటచేస్తున్న రత్నం మనస్సులో వివిధరకాలైన ఆలోచనలు కదలసాగాయి అవి ఒకొక్కప్పుడు పొయ్యిలోని మంటల్లా పైకి ఎగురుతూంటాయి. మరొక్కప్పుడు ఆ మంటలు తగ్గినట్లే తగ్గిపోతూంటాయి.

అవి ఆలోచన లనడంకన్నా భవిష్యత్తు గురించి కల లన వచ్చు. అంతా కూతురి గురించే. 'రేపు వుద్యోగంలో చేరిన తరువాత కూతురి జీవితం ఎలాగుంటుంది?' అని. స్కూలు ఫైనలు పాసయి, ట్రైనింగు పాసయిన ప్రసూనకు ఆ వూళ్లోనే ఒక బళ్లో (ట్రైన్డు) టీచరుగా ఉద్యోగం దొరికింది. స్కూలు టీచరు వేషంలో కూతురు ఎలావుంటుందో, ఊహించసాగింది రత్నం. కాళ్ళకు చెప్పులూ, చేతిలో చిన్నగొడుగూ, మొహాన్ని పౌడరుతో నీట్‌గా ఇస్త్రీచీర వంటెని రెపరెపలాడుతూంటే

అందంగా, వయ్యారంగా, ఠీవిగా నడిచి వెళ్ళి పాఠాలు చెప్పే కూతుర్ని తల్చుకుని, రత్నం మనస్సు ఆనందంతో ఉక్కిరిబిక్కిరి అయింది. చదువుకునే పిల్లలంతా, 'టీచరుగారూ!' అని పిలుస్తారు. తనేమని పిలవాలి? 'ఒసే అమ్మాయి!' అని తను పిలిస్తే ఎవరైనా వింటే బాగుంటుందా?... అలా ఎన్నో ఊహలు రత్నం బుర్రలో తిరగసాగాయి.

ప్రసూన ఉద్యోగంలో చేరి నాలుగురోజులు గడిచాయో లేదో, ఒకనాటి సాయంకాలం రత్నం భర్త సోమయ్య చేతిలో చిన్న సంచీతో తన ఇంటిముందు దిగాడు. అతనికి నలభై ఏళ్లుంటాయి. నల్లగా పీలగా వుంటాడు. పంచే, లాల్చీ, బాగా మాసిపోయివున్నాయి. గడ్డం బాగా పెరిగింది. భర్తనుచూసి రత్నం భయపడింది; యాంత్రికంగా కాళ్ళు కడుక్కునేందుకు నీళ్ళిచ్చింది. మనసులో, చెప్పలేని బాధ కలిగింది. ఇద్దరూ కొద్దిసేపు మాట్లాడలేదు. సోమయ్యే ముందు కొంచెం సంకోచించి తరువాత, 'నీ దగ్గరేమైనా డబ్బులుంటే ఇవ్వు' అని అడిగాడు. రత్నం. తనదగ్గర ముప్పావలావుంటే తీసి మంచంమీద పెట్టింది. అవి తీసుకుని జేబులో వేసుకున్నాడు.

'ఇప్పుడే అలా వెళ్లొస్తా' అని బయటికి వెళ్ళిపోయాడు. అతను బయటకు వెళ్ళాక రత్నానికి, 'అమ్మయ్య' అనిపించింది. వంటింటిగోడ కానుకుంటూ చతికిలపడింది. పద్దెనిమిదేళ్ళ తరువాత మళ్ళీ భర్త తన జీవితంలో తటస్థపడడం, ఆమెలో అనేక రకాల భయాల్ని రేకెత్తించింది.

'అదేమిటే అమ్మా! వంట్లో బాగులేదా?' అని ప్రసూన అడిగేసరికి తెల్లబోయింది రత్నం. కూతురు రావడం తనకి తెలియనే తెలియదు.

'ఏం లేదమ్మా' అని లేచింది రత్నం. ప్రసూనకు మాత్రం తల్లి ఏదో బాధపడ్తోందని తెలిసింది. కారణమేమిటా? అని ఆలోచించింది.

'మనింట్లోంచి ఇప్పుడు బయటికెళ్ళింది ఎవరు?' అని ప్రసూన సూటిగా అడిగేసరికి రత్నానికి గుండెల్లోంచి కుదుపు వచ్చినట్లయింది.

'మీ నాన్నగారమ్మా' అంది రత్నం.

'నాన్నగారా!' అని ఆశ్చర్యపోయి, వెంటనే తల్లి బాధకు కారణం ఊహించుకుంది. అతను ఎందుకొచ్చినట్లూ? అని యిద్దరూ చర్చించుకున్నారు. కాని కారణం వాళ్ళకు తేలలేదు. కూతురుకూడా తన బాధలో పాలుపంచుకున్నాక రత్నం హృదయం తేలికిచ్చింది.

రాత్రి తొమ్మిదిగంటలకు వీధితలుపు దగ్గర 'దబ్బు' మని చప్పుడైతే రత్నం తలుపు తీసింది. సోమయ్య్య వంటి మీద స్పృహలేకుండా పడివున్నాడు. గుప్పుమని సారావాసన అతనివద్దనుండి వేస్తోంది క్రింద దొర్లుతున్నాడు తల్లీ, కూతురూ అతనిని సాయంపట్టి ఇంటిలోపలికి తెచ్చారు. లోపల మంచంమీద పడుకోబెట్టారు. సారా కంపుకు ప్రసూన

కడుపులో తిప్పసాగింది. రత్నం నంటింట్లోకెళ్లి ఏడ్చింది రాత్రి తెల్లవార్లూ తల్లి కూతుళ్లిద్దరూ నిద్రపోలేదు.

మర్నాడు ప్రొద్దున్న మామూలుగా లేచిన సోమయ్య, తను ఇక శాశ్వతంగా ఇక్కడే వుండే వుద్దేశంతో వచ్చానన్నట్లు స్పష్టం చేశాడు. అది విన్న రత్నం నెత్తిమీద పిడుగు పడ్డట్లయింది. ఇన్నేళ్లుగా తనను వదిలిపెట్టిన భర్త, ఇప్పుడు తనను కావాలని రావడం ఆమెకు ఎంతమాత్రం సంతోషం కలిగించక పోగా, కూతురి జీవితం గురించి తను కట్టుకున్న ఆశాభవనాలన్నీ కూలిపోతాయేమోనని భయం పట్టుకుంది. ప్రసూన తన తల్లి బాధ గ్రహించింది.

సోమయ్య రోజూ సాయంకాలం తాగి వస్తూనేవున్నాడు. తల్లి కూతుళ్లిద్దరూ యమయాతన అనుభవిస్తున్నారు. వారం రోజులయ్యేసరికి వారి సహనానికి అంతంకన్పించింది. ఆరోజు ప్రొద్దున్నే తండ్రికి కాఫీ ఇచ్చి ప్రసూన, 'నాన్నగారూ, మీరు మమ్మల్ని క్షమించి, మా మానాన్ని మమ్మల్ని వదలి పెట్టండి. నా చిన్నతనంనుండి మా బ్రతుకేదో మేము బ్రతుకుతున్నాం ఇన్నాళ్లూ మేము పడిన కష్టాలు మమ్మల్నొక రకమైన జీవితానికి అలవాటు పడేటట్లు చేసాయి. మీరు మా జీవితాల్లో ప్రవేశించకుండా వుంటేనే బాగుంటుంది. మీకు మామీద ఏమాత్రం అభిమానంవున్నా మమ్మల్ని మరిచిపొండి' అని వణికే కంఠంతో చెప్పి, ఇక అక్కడ నిలవలేక స్కూలుకు వెళ్లి పోయింది.

కూతురు మాటలు విని సోమయ్య ముందర ఆశ్చర్య పోయాడు. కాని కొద్ది నిముషాలు ఆలోచించాక ఆ మాటల లోని బాధ అర్థమైంది. ఒకనాడు తను తనభార్యని ఇంట్లోంచి పొమ్మన్నాడు. కాని ఈనాడు, తన భార్యా, తన కూతురూ, తనని పొమ్మంటున్నారు. వెంటనే భార్య మీద చుర్రుమని కోపంవచ్చింది. దాన్ని పాతెయ్యాలి అనుకుని వంటింటి గుమ్మం దగ్గరికి వెళ్ళాడు, భార్య వంటింట్లో లేదు. పనికి వెళ్ళింది.

ఆలోచించిన కొద్ది కూతురి మాటలు అతని మీద పని చెయ్యసాగాయి. తనో స్వార్థజీవి; తిరుగుబోతు; తాగుబోతు. తను చేసిన పనులకు తను ఏనాడూ సిగ్గుపడలేదు. కాని, కన్న కూతురు, వాటివలన తన నసహ్యించుకుంటోంది. దాని తల్లి, దాని మనసు తనమీద విరిచేసింది. వీళ్లకూ తనకూ ఏనాడో తీరిపోయింది. కాని ఎందుచేతో, కూతురిమీద మమకారం మనసులో నిల్చిపోయి, తన సిక్కాకి రప్పించింది.

చుట్టుప్రక్కలవాళ్లు తన గురించి రహస్యంగా చెవులు కొరుక్కోవడం కూడా అతను గమనించాడు. 'మమ్మల్నిలా బ్రతుకనివ్వండి; మీ పాపపంకిల జీవితంతో ముడెట్టి మమ్మల్ని మీ దురలవాట్లనే ఉచ్చులో బిగించకండి' అని కూతురు అర్థించడం సబబే. తన నీడకూడా ఆ యింటిమీద పడకూడదు. ఒక్క భార్య కోసమైతే తను లెక్కచేసేవాడుకాదు కాని ఆ అమాయకురాలైన తన బిడ్డకోసం...!

సంచీతో సహా సోమయ్య మాయమైన రెండు రోజులకు తల్లి కూతుళ్లిద్దరూ మనశ్శాంతితో నిట్టూర్పువిడిచారు.

సోమయ్యది చాలా చిత్రమైన జీవితం. అందులోని విచిత్రత అతని జీవితంలో మాత్రమే లేదు; ఆ జీవితా న్నతనికి ఇచ్చిన వ్యక్తిలో వుంది. సోమయ్య ధనవంతులబిడ్డ. అతను పుట్టిన ఏడాదికి తండ్రి చనిపోయాడు. అప్పుడు అతని ఆస్థి డెబ్బయి ఎకరాలు, రాజమండ్రిలో నాలుగు మేడలూ, సుమారు లక్ష రూపాయల క్యాష్ వగైరా. తల్లి దుర్గమ్మకి సోమయ్య ఒక్కడే అవటంవలన ఆ కొడుకుని అపురూపంగా పెంచింది.

దాని ఫలితంగా సోమయ్య స్కూల్ ఫైనల్‌తో చదువు వదిలేసి, డబ్బు విచ్చలవిడిగా ఖర్చుపెట్టూ దురలవాట్లకు లోనయ్యాడు. సోమయ్యకు భోగంపిల్లలంటే తగనిమోజు. ఇతని మోజు గమనించి వాళ్లు ఇతనిచేత బాగా ఖర్చుచేయించేవారు. తడవకు నాలుగైదువేలు తీసుకుని, ప్రియురాలితో మద్రాసు మెయిలెక్కేవాడు. మద్రాసులో హోటళ్లూ, సినిమాలూ, టాక్సీలూ, వినోదాలతో నెలరోజులు హాయిగా గడిపి వచ్చే వారు! అంతే! అలా అడపాదడపా క్యాంపులు వేస్తూనే వుండే వారు. మొదట మెరకవీధిలో చంద్రముఖి అంటే పడిచచ్చేటంత మోజుగా వుండేవాడు; తరువాత ఇసికవీధిలో హేమలతమీద రెండేళ్ళు మదుపుపెట్టాడు; మరో నాలుగేళ్ళు నాటకాలలో వేషాలేసే గీతాకుమారితో ప్రేమకలాపాలు జరిపాడు; తరువాత

విజయశ్రీని సినిమాల్లో జేర్పించడానికి రెండేళ్ళు మద్రాసులో కాపురం పెట్టాడు. అతనికి పాతికేళ్ళు వచ్చేసరికి చరాస్థి అంతా కళావంతుల సమారాధనలో సమూ ప్తమైపోయింది.

ఈ విషయాలు దుర్గమ్మకి తెలియక కాదు ఊరుకున్నది; ఆమాటకొస్తే దుర్గమ్మంటే ఆ వీధేకాదు ఆ పేటంతా హడలు తారని ప్రతీతి. అంతగయ్యాళి! ఆవిడ నల్లగా, పొడుగ్గా, జబర్దస్తీగా వుంటుంది. విశాలమైన మొహం, పొడుగాటి జుట్టూ, ముదురు ఎరుపురంగు చీరతో ఆమె విగ్రహం అపరకాళిలా వుంటుంది. ఆవిడ ఎవర్నీ లెక్కచెయ్యదు. ఎవరో ఒకరిద్దరు ఆడ వాళ్ళు ఆవిడతో, 'దుర్గమ్మొదినా నీ కొడుకు సానులవెంట తిరుగుతున్నాడట' అన్నారు. దానికావిడ ఠక్కున 'ఏం తిరిగితే? వాడు మగాడు కాబట్టి తిరుగుతాడు. నీకేం? నీదేమన్నా తరిగిందా? ఒరిగిందా?' అని జవాబిచ్చేది. అట్టే మాట్లాడితే నోటికొచ్చినట్లు తిట్టేది. ఆవిడ నోటికి అంతా జడిసేవారు.

లోకాన్నంతటినీ లెక్కచెయ్యని వ్యక్తి, కొడుకు విషయంలో మాత్రం భిన్నంగా ప్రవర్తించేది. డబ్బు విపరీతంగా ఖర్చుపెట్టేస్తున్నాడని తెలిసివుండికూడా కొడుకును ఏమీ అనేది కాదు. తన కొడుకు మనసు బాధపడకూడదు. అందుకు ఎంత ఖర్చయినా సరే. తన ఆస్థికన్నా, డబ్బుకన్నా, తన మంచిచెడ్డల కన్నా అన్నిటికన్నా కూడా కొడుకు సుఖం ముఖ్యం. ఆనోటా, ఆనోటా వింటూ, తను ప్రత్యక్షంగా కొడుకు ప్రవర్తన చూస్తూ

కొడుకుకి పెళ్ళిచెయ్యడం అవసరం అనుకుంది. మరుక్షణంలో సంబంధాలు చూడ నారంభించింది. రత్నం తండ్రి బీదవాడైనా, పిల్ల బుద్ధిమంతురాలని, అంతకన్నా మంచి సంబంధాలు రాక, రత్నాన్నిచ్చి తనకొడుకు వివాహం జరిపించింది.

పెళ్లయిన తరువాత సోమయ్యలో అణుమాత్రమైనా మార్పురాలేదు సరికదా తన ఇష్టంవచ్చినట్లు తిరగడానికి పెళ్లాం ఒక ప్రతిబంధకంగా తోచింది. రాత్రంతా తను ఎక్కడ గడిపివచ్చినా దుర్గమ్మ అడిగేదికాదు. కాని రత్నం అలాకాక, ఏడ్చి అత న్నీపనులు మానమని, బ్రతిమాలి, పోరి గోలపెట్టేది. కూతురు పుట్టాక ఆగోల మరింత ఎక్కువైంది. దాని ఫలితమే రత్నం ఆ యింట్లోంచి బయటికి వెళ్లగొట్ట బడడం. భార్యను వదిలేసాక సోమయ్య మరీ విచ్చలవిడిగా తిరగ నారంభించాడు. దుర్గమ్మకు కొంత దిగులారంభమైంది అది చూసి.

సంపాదించకపోతే మానే ఆస్తినంతా ఖర్చుపెట్టేస్తే ఎలాగా ? అని ఆలోచించ సాగింది. లోకులుచెప్పిన మాటల్లో కొంత సత్యం వుందని గ్రహించింది. కొడుకు చెడిపోతున్నాడు; డబ్బు ఖర్చు విషయంలో తను గట్టి శ్రద్ధవహించాలి స్థిరాస్తి అంతా దుర్గమ్మ పేరవుంది. అందువల్ల తల్లి ఇస్తేనే కాని సోమయ్య చేతికి డబ్బురాదు. దుర్గమ్మ పిడికిలి బిగించింది.

తల్లి డబ్బు విషయంలో పట్టుబట్టోందని తెలియగానే సోమయ్యకు గాభరా వేసింది. అర్జెంటుగా తనకు బోలెడు

ఖర్చులున్నాయి. హేమలతా, నాగమణీ మొదలైన నటీమణులతో ఒక నాటకం కంపెనీ పెట్టాడు. ఊరూరా తిరిగి నాటకాలు వేయించడానికి కనీసం అయిదువేలన్నా కావాలి. తల్లి నడిగితే ఇవ్వనని ఖచ్చితంగా చెప్పేసింది. ఒకరోజు రోజల్లా సోమయ్య మతిలేని వాడిలా తిరిగాడు. అతని వాలకం చూసి స్నేహితులు బెంగపెట్టు కున్నారు.

ఆ సాయంకాలం హడావుడిగా ఇద్దరు వ్యక్తులు దుర్గమ్మ దగ్గరకు పరిగెత్తుకు వచ్చారు; సోమయ్య గోదావరిలో మునిగి పోయాడన్నారు. దుర్గమ్మ గుండెలు జారిపోయాయి, గోదావరి ఒడ్డుకు పరిగెత్తింది. ఆ వార్త విన్న జనం అంతా, ఎక్కడ మునిగాడో, ఎలా మునిగాడో కూడా తెలుసుకోకుండా గోదావరి ఒడ్డుకు పరిగెట్టారు. అక్కడ బోలెడంతమంది జనం పోగయ్యారు. దుర్గమ్మ ఏడవసాగింది. దేముళ్లందరికీ తన కొడుకుని బ్రతికించమని మొక్కుకుంది. జనం రక రకాలుగా మాట్లాడసాగారు. తల్లి డబ్బివ్వలేదని కోపం కొద్దీ, గోదావరిలో దూకి ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడన్నారు కొందరు. పొరబాటున కాలుజారి పడ్డాడేమోనన్నారు మరికొందరు. దుర్గమ్మను ఓదార్చడానికి కొందరు ఆమె చుట్టూ చేరారు. ఈతగాళ్లు గోదావరి అంతా ఈదసాగారు, మునిగిపోయిన సోమయ్య కోసం. తనకొడుకు గనక దొరక్కపోతే, తనూ గోదావరిలో దూకుతానంది. దుర్గమ్మ

ఇంతలో నలుగురు వ్యక్తులు పరిగెత్తుకు వచ్చి సోమయ్యా దొరికాడన్నారు. ఎక్కడో రెండు మైళ్ల అవతల, గోదావరి ఒడ్డు దగ్గర ఇసుకలో అతని శరీరం పడివుంటే వాళ్లు చూశారుట. స్పృహ లేకుండా పడి వున్నాడట. అంటే ఇక్కడ మునిగిన వాడు అక్కడ తేలాడన్నమాట. వాళ్లు అతనికి ప్రథమ చికిత్స చేసి, ఇంటికి చేర్చారుట. దుర్గమ్మ వెంటనే ఇంటికి పరిగెట్టింది. కొడుకుని చూసి సంతోషముతో పొంగిపోయింది. తడి గుడ్డలూ, తడితలా తప్ప, నదిలో మునిగిన వాడి లక్షణాలేమీ కన్పించక పోయినా, చాలా మంది జనం ఆ రోజు సోమయ్యా చచ్చి బ్రతికాడనే నమ్మారు.

మర్నాడు సోమయ్యా ఎకరం పొలం అమ్మేసి నాటకం కంపెనీ ఖర్చుల కోసం అయిదువేలూ తీసుకు రైలెక్కాడు. అప్పటి నుండి దుర్గమ్మ, కొడుకు డబ్బడిగితే లేదనడం మానేసింది. తను గనుక డబ్బివ్వనంటే కొడుకు ఏమి అఘాయిత్యాం చేస్తాడోనని భయంతో వాడికి తన ఆస్థంతా అప్పగించేసింది.

ఆస్థంతా ఖర్చయ్యే దాకా సోమయ్యకు తాగుడు అంతగా అలవాటు కాలేదు. కాని ఆఖరిరోజుల్లో డబ్బు కంట పడడం కష్టమౌతూండేసరికి, అప్పుడప్పుడు ఒకపెగ్గు వేసేదల్లా, రోజూ అలవాటుగా మారింది. తను డబ్బుకోసం పడే చికాకులు మర్చిపోవడానికి అదొక మార్గంలా కన్పించేది.

కొడుకు అంతలా దిగజారి పోతూంటే, దుర్గమ్మ చూస్తూ వూరుకుంటోందేమా ? అని అంతా ఆశ్చర్యపోయారు. కొడుకు

మీద మమకారం కొద్దీ అంతలా కొడుకు పనులను హర్షించడం మంచిది కాదని అంతా అనుకున్నారు.

జీవితం ఒక కొండలాటిదైతే కొందరు క్రిందినుంచి పైకి వెళ్తూంటారు; మరి కొందరు పై నుంచి క్రిందకు వస్తూంటారు, జీవన యాత్రలో.

రత్నం తన కూతురి మీద ప్రేమకొద్దీ, కూతుర్ని చదివించి నలుగురిలోనూ గౌరవంగా బ్రతికేటట్లు చెయ్యాలని, తను కడుపునిండా తిండైనా తినకుండా, రాత్రింబగళ్ళు చాకిరీ చేసి కూతుర్ని సాకింది. దుర్గమ్మ తన కొడుకు మీద అనురాగం కొద్దీ, అతను ఎలా తిరిగినా, ఏం చేసినా, ఆస్తంతా తగులబెట్టేసినా ఊరుకుంది. ఆమె కది తృప్తి నిచ్చింది.

పరిస్థితులు ఎంతగా దిగజారాయంటే, సోమయ్యా, దుర్గమ్మా, రాజమండ్రీలోనే, ఒక చిన్న గుడిసెలో బ్రతుకవలసిన రోజులొచ్చాయి. అయినా దుర్గమ్మ కొడుకుని నిందించలేదు కొడుకుతోటి పాటేతినూ అష్టకష్టాలూ పడసాగిది. అక్కడితో ఆగిపోలేదు దుర్గమ్మ ప్రేమ! కొడుకుకి సారా తాగడం అలవాటని, అనవసరంగా తప్పతాగి పడిపోవడం ఎందుకని, తనింటికే సారా తెప్పించేది, ఒక్క సారాతో నేతృప్తి పడడని, తనకి తెలిసిన వారింట్లోంచి, మాంసం కూరా కూడా వండించి తెప్పించేది. దుర్గమ్మ పుట్టటం పూర్తి శాఖాహారుల ఇంట్లో, ఏనాడూ ఆమె మాంసం వాసనైనా ఎరుగదు. అయినా, ఆమె తన కొడుకు కోసం ఎల్లమ్మ ఇంట్లో మాంసం కూర

వండించి తీసికెళ్తూంటే, చూసినవాళ్లు తల్లి ప్రేమ అంటే ఇలా వుంటుంది కాబోలని ముక్కుమీద వేలేసుకున్నారు.

సృష్టిలో మాతృప్రేమను మించినదేదీలేదు. అది తన జీవరాసులకు భగవంతుడిచ్చిన అమూల్య ప్రసాదం. జగత్తంతా అశాశ్వతం కావచ్చు కాని. ఆ జగత్తులోని సౌందర్యమంతా నిబిడీకృతమైన మాతృప్రేమ మాత్రం ఒక శాశ్వత సత్యం!

తన కూతురి కోసం ఎన్ని కష్టాలనైనా భరించి తన సుఖాన్ని విడనాడుకున్న రత్నం హృదయంలో ఏ మాతృప్రేమ నిండివుందో, దుర్గమ్మ గుండెల్లోకూడా అదే మాతృప్రేమ గూడుకట్టుకుని వుంది. కడుపుతీపి కొన్ని సమయాల్లో త్యాగం, సహనం. నిస్వార్థం అనే ఉన్నతపథంలో రత్నంలాంటి వ్యక్తుల్ని నడిపించి సత్ఫలితాలకు దారితీస్తే, అదే కడుపుతీపి, మొండితనం, గయ్యాళితనం కల దుర్గమ్మలాంటి వ్యక్తులలో, తన కొడుకు పూర్తిగా అధఃపతనమైపోయి, ఆస్తంతా పోగొట్టుకున్న వాడికి తాగడానికి సారా, తినడానికి మాంసంకూడా తెచ్చియిచ్చి, అతని సుఖాన్ని కోరి నీచాతినీచమైన పనులు చెయ్యడానికి సిద్ధపడేట్లు చేసింది. ఇద్దరి ప్రేమనూ రెండురకాలైన ప్రేమలుగా భావించి, ఇందులో ఏదిగొప్పది? అని ప్రశ్నించుకున్నవారు కూడా వున్నారు కాని రెంటిలోనూ మాతృప్రేమ ఉజ్వల జ్యోతిలా ప్రకాశిస్తోందని నిస్సంకోచంగా చెప్పుకున్నారు.

కొడుకు ఏదికోరినా తీసుకొచ్చి ఇవ్వాలని దుర్గమ్మ అభిమతం. విపరీతమైన తాగుడు, గుండెజబ్బుకు దారితీసింది, సోమయ్య శరీరంలో.

ఆ చిన్న గుడిసెలో సోమయ్య వంటిమీద స్పృహ లేకుండా జ్వరంతో, మంచంమీద పడివున్నాడు. సాయంకాలం నాలుగు గంటలైంది. ఆ ప్రాంతంలో అంతా కూలీనాలీ చేసుకునే జనంయొక్క పాకలే ఎక్కువగా వున్నాయి. శీతాకాలపు ఎండ అప్పుడే తన ప్రభావం బాగా తగ్గించేసుకున్నా, అక్కడక్కడ గుడిసెలమీద మెరుస్తోంది.

దుర్గమ్మ అనుక్షణం తలుపుదగ్గరకు వచ్చి, వీధిలోకిచూసి వెళ్తోంది.

ఒక రిక్షా వచ్చి ఆ పాకదగ్గర ఆగింది. అందులోంచి పాతికేళ్ళ యువతి దిగింది. ఆమె వేషం చూసినవాళ్ళు వెంటనే ఆమె ఏ తరహాదో గ్రహిస్తారు. మోతాదుకు మించిన మేకప్పూ ఉల్లిపొరలాంటి చీరా, రెండుజడలూ, చెవులకు రింగులూ, కాళ్ళకి చెప్పులతోనే కాక, హావభావాల్లో అటువంటి వ్యక్తుల్నిట్టే పట్టెయ్యొచ్చు; ఆ అమ్మాయిని చూసి దుర్గమ్మ 'రా తల్లీ !' అని ఆహ్వానించింది. ఆ అమ్మాయి బెట్టుగా, లోపలికి వచ్చింది, పాక నసహ్యించుకుంటూ. రిక్షాచుట్టూ కొందరు పిల్లలు మూగారు, బెల్లంమీద ఈగల్లా.

గుడిసె దగ్గరకుకూడా 'ఎవరొచ్చారా ?' అని ప్రక్క గుడిసెలలోని ఆడవాళ్ళు చూడటానికి వచ్చారు.

నాలుగైదు రోజుల్నుంచీ సోమయ్య 'బాలా!' అని కలవరిస్తున్నాడు సోమయ్య పరిస్థితి చాలా ప్రమాదకరంగా వుంది. దుర్గమ్మకి, కొడుకు ఏ వేశ్యమీదో భ్రమతో అలా కలవరిస్తు

న్నాడని తోచింది. సోమయ్య స్నేహితుల్ని కనుక్కుంది. 'బాలా మణి' అనే ఒక వేశ్య అంటే సోమయ్యకి చాలా మోజుగా వుండేదట. దుర్గమ్మ సరాసరి దాని ఇంటికి వెళ్ళి, ఎలాగైనా ఒకసారి తమ యింటికి రావాలని పట్టుబట్టింది. బాలామణి ముందు ఒప్పుకోలేదు. దుర్గమ్మ ఎంతో బ్రతిమాలగా, కొంత డబ్బిస్తానని ఆశపెట్టగా, ఒక గంటసేపు రోగి దగ్గిర కూర్చో డానికి ఒప్పుకుంది.

మంచందగ్గిర ఒక ఎత్తు స్టూలువేసి దానిమీద బాలా మణిని కూర్చోమంది దుర్గమ్మ. రోగిని చూడగానే ఆమెకు కొంత చీదరకల్గినా, ఒకగంట ఎలాగో గడపడం ముఖ్యమని, ముళ్ళమీద కూచున్నట్లు కూచుంది.

"నీచేత్తో కాస్త ఈ మందు ఇయ్యమ్మా" అని మందు గ్లాసు బాలామణి చేతికిచ్చింది. ఆ పిల్ల సంకోచిస్తూంటే, వెనక్కి తిరిగి, గుమ్మందగ్గిర నిల్చున్న వాళ్ళని ఫోమ్మని ఒక కసురు కసిరింది. వాళ్ళు దూరంగా పోయారుగాని వాళ్ళ దృష్టంతా బాలామణి మీదే వుంది.

కొడుకు ఒక్కసారి బాలామణిని చూసేటట్లు చెయ్యా లని దుర్గమ్మ అనేకవిధాల ప్రయత్నించింది. "చూడునాయనా! ఇదిగో బాల వచ్చింది. మందిస్తోంది తీసుకో!" అని "నువ్వు కలవరించావే ఆ బాలే వచ్చిందిరా. చూడు బాబూ!' అని కొద్దిసేపు ప్రయత్నించాక సోమయ్య మెల్లిగా కళ్లు తెరిచాడు.

ఎదురుగా కన్పించిన బాలామణిని చూడగానే అతను
తృళ్ళిపడ్డట్టయ్యాడు. కొడుకు మొహంలోని అసహ్యం, చిరాకూ
చూసి, దుర్గమ్మకి మనసు ఎటూ పాలుపోలేదు. "కొంచెం అ
మందు గ్లాసు నోటిదగ్గర పెట్టు" అంది బాలామణిని.

యాంత్రికంగా బాలామణి, సోమయ్య నోటివద్దకు
తెస్తూంటే సోమయ్య అంత రోగంలోనూ, బలమంతా కూడ
గట్టుకుని, 'ఛో!' అన్నాడు. అతని శరీరమంతా కదిలింది. మందు
బాలామణి చీరమీద పలికింది.

'ఛీ! ఛీ!' అంటూ తన చీర దులుపుకుంది బాలామణి

మరొక అరగంట దుర్గమ్మ తంటాలుపడింది. కాని
సోమయ్య బాలామణి వంక చూడకపోగా, ఆమె దగ్గరికి వచ్చి
నప్పుడల్లా కోపం, చిరాకూ చూపించేవాడు. చివరకు బాలామణి
వెళ్ళిపోయింది దుర్గమ్మ చేసేదేమీలేక కళ్ళవెంట నీళ్ళు
కారుస్తూ కొడుకు మంచం దగ్గర కూచుంది.

ఆరాత్రే సోమయ్యకు గుండెజబ్బు మరీ ఎక్కువై మ
ణించాడు.

దుర్గమ్మ రోదన చుట్టూ వున్న జనం వినలేకపోయారు.

సోమయ్య పోయిన మూడోనాటికి రత్నం, ప్రసూన
కూడా ఏడుస్తూ దుర్గమ్మ వద్దకు వచ్చారు. వాళ్ళు వచ్చి
తరువాత దుర్గమ్మకు హఠాత్తుగా ఏదో జ్ఞాపకం వచ్చింది. కొ
సేపు ఏడ్పులయ్యాక కోడల్ని అడిగింది.

"అబ్బాయి ప్రసూనను చిన్నప్పుడు ఏదో ముద్దుపేరుతో పిల్చేవాడు కదూ?"

"అవును. 'బాలా!' అని పిల్చేవారు. దాని పూర్తిపేరు బాలప్రసూనాంబ అని పెట్టుకున్నాం" అంది రత్నం దిగులుగా. దుర్గమ్మకు బాలామణిని చూసినప్పుడు కొడుకు మొహంలో కన్పించిన నిరాశ గుర్తుకొచ్చింది.

దుర్గమ్మ గుండెల్ని ఎవరో పిండినట్లయింది.